

Bidrar folketrygdens pensjonssystem til inntektsutjevning i et livsløpsperspektiv?

Elin Halvorsen og Axel West Pedersen

Presentasjon på Pensjonsforum 12. november 2021

Fordelingspolitiske mål for pensjonssystemet

- Inntekt i pensjoneringsfasen
  - Forhindre fattigdom
  - Lav inntektsulikhet
  - Begrense kjønnsgapet i pensjon
- Livsinntekt
  - Bidra til å redusere (ikke øke) inntektsforskjellene mellom fattig og rik i et livsløpsperspektiv

Fordelingspolitiske mål for pensjonssystemet

- Inntekt i pensjoneringsfasen
  - Forhindre fattigdom
  - Lav inntektsulikhet
  - Begrense kjønnsgapet i pensjon
- Livsinntekt
  - Bidra til å redusere (ikke øke) inntektsforskjellene mellom fattig og rik i et livsløpsperspektiv

Årlige pensjonsinntekter

Sum pensjonsinntekt over livet

Utgangspunkt

De fleste offentlige pensjonssystemer kombinerer

- en progressiv ytelsesprofil med
- mer eller mindre proporsjonale innbetalinger

Men utbetaling av livslange ytelser favoriserer grupper med høy utdanning og inntekt (i tillegg til å forsterke omfordelingen til fordel for kvinner)

Den siste effekten kan tenkes å dominere over den formelle progressiviteten i ytelsesprofilen

Eksempler på funn fra internasjonal forskning

UK (menn) “The results suggest that differences in returns to the pension scheme are driven by differential mortality, which outweigh the redistributive effect of the two-tier benefit structure.” (Creedy, Disney & Whitehouse 1993)

US (husholdninger): “Since high-income households tend to have higher life expectancies and receive larger spouse benefits, some of the progressivity of the basic benefit formula is offset.” (Liebman 2002)

US (husholdninger): “Using mortality information that differs by lifetime income dampens progressivity slightly, as people with higher lifetime incomes live longer and therefore draw benefits longer.” (Coronado m.fl. 2011).

Hvorfor være opptatt av dette i en norsk sammenheng?

- De sosiale ulikheter i dødelighet og forventet levealder er store i Norge og de ser ut til å være voksende
- Problemstillingen er aktualisert av levealdersjusteringen i det nye systemet som reduserer pensjonsytelsene i takt med økninger i (gjennomsnittlig) forventet levealder

MOSART-modellen

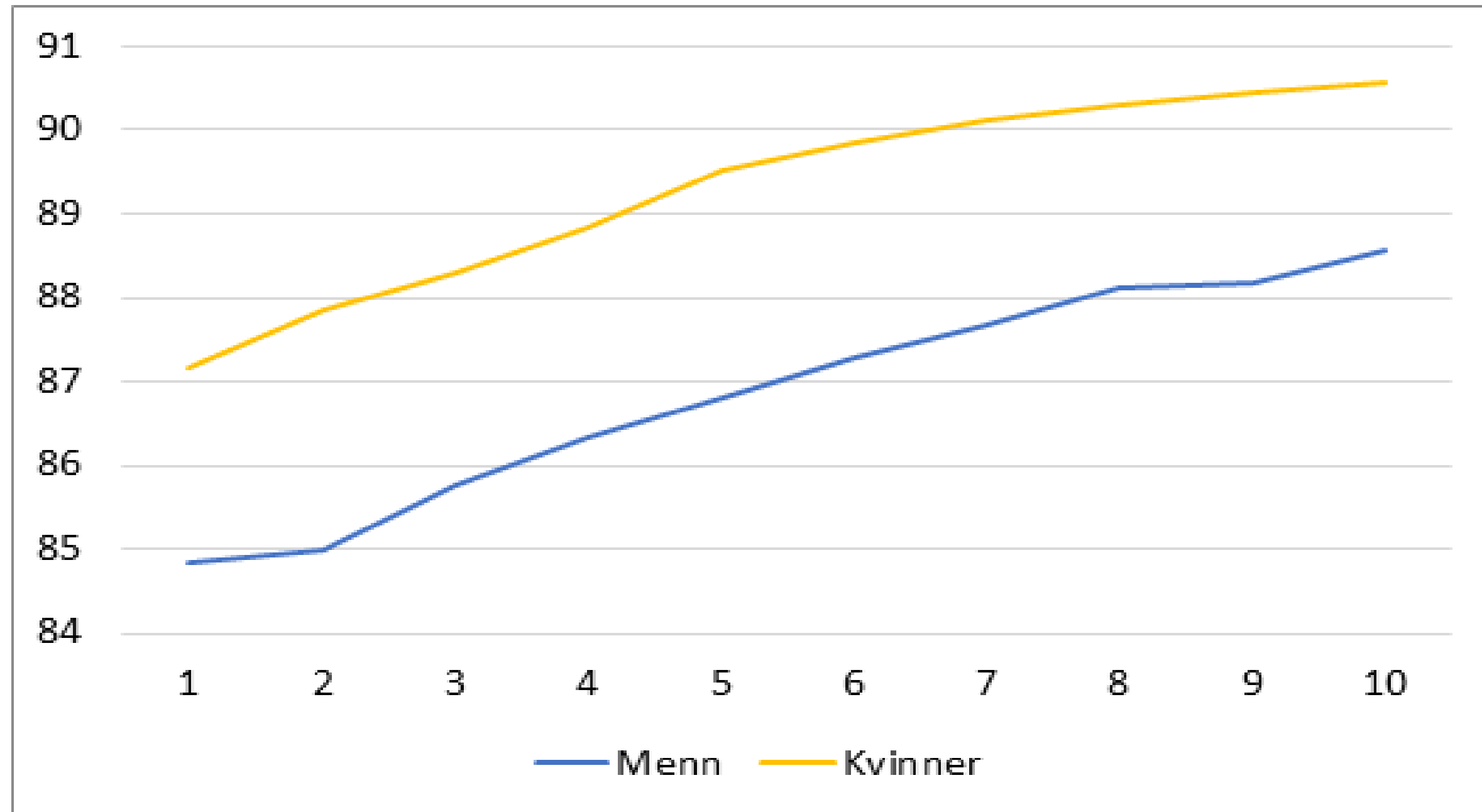
- Dynamisk mikrosimuleringsmodell
- Registerdata supplert med simulerte forløp fremover
- Hele befolkningen
- Simulerte prosesser: migrasjon, dødelighet, fertilitet, pardannelse (-oppløsning), utdanning, arbeidstilbud og inntekt
- Simuleringsenhet: individer
- Diskret tid, kalenderår
- Overgangssannsynligheter estimert på foreliggende registerdata
- Detaljerte regelverk for beregning av pensjon fra folketrygden og skatt

Data og analyseramme

- Individier født i 1963 (første kull under det nye opptjeningssystemet)
- Register data (før 2013) and simulerte data etter
- Individuell inntekt

Simulert levealder ved fylte 67 for menn og kvinner etter størrelsen på livsløpsinntekt (desiler)

Tilnærming: hvem får best «relativ uttelling» i folketrygden?

= Sum pensjonsinntekt i prosent av sum pensjonsgivende inntekt før fylte 62 år

Etter kjønn, utdanningsnivå, uførestatus og **inntekt**

Fire scenarier

- Basisalternativ med bare kjønnsforskjell i dødelighet
- Differensiert dødelighet etter inntekt/utdanning
- Differensiert avgangsalder (lønn og pensjon etter fylte 62 år)
- Etter skatt (lønn og pensjon etter fylte 62 etter skatt)

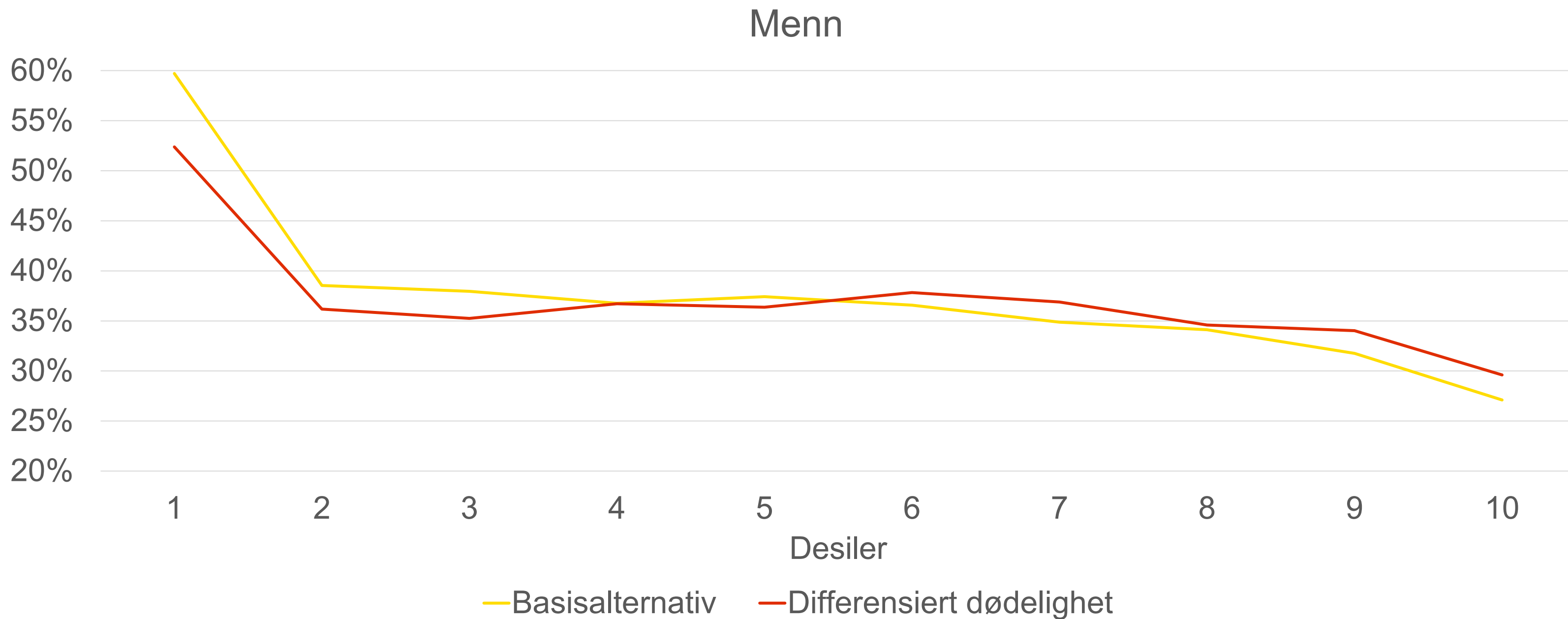
«Relativ uttelling»: Sum pensjonsinntekt* i prosent av sum pensjonsgivende inntekt før fylte 62 år etter kjønn, uførestatus og utdanningsnivå

	Basisalternativ	Differensiert dødelighet	Differensiert avgangsalder	Etter skatt
Kjønn				
Menn	35	35	39	32
Kvinner	49	49	53	44
Differanse K-M	14	14	14	12
Uførhet				
Ikke-ufør	40	42	47	38
Ufør	43	40	43	36
Differanse U-I	3	-2	-4	-2
Utdanning				
Grunnskole	41	39	42	36
Videregående	38	38	41	34
Høyere utdanning, kort	45	46	51	40
Høyere utdanning, lang	43	44	53	40
Differanse L-H	-2	-5	-11	-4

«Relativ uttelling»: Sum pensjonsinntekt i prosent av sum pensjongivende inntekt før fylte 62 år, etter nivå på sum pensjongivende inntekt

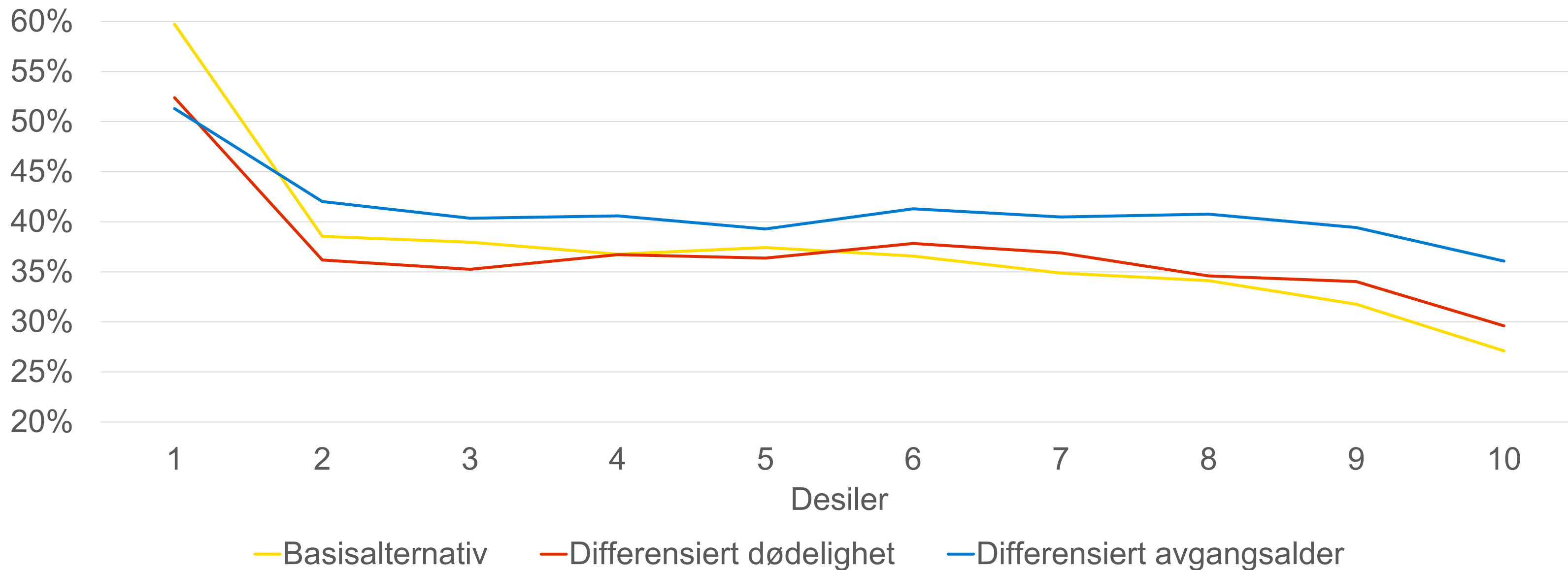

«Relativ uttelling»: Sum pensjonsinntekt i prosent av sum pensjongivende inntekt før fylte 62 år, etter nivå på sum pensjongivende inntekt

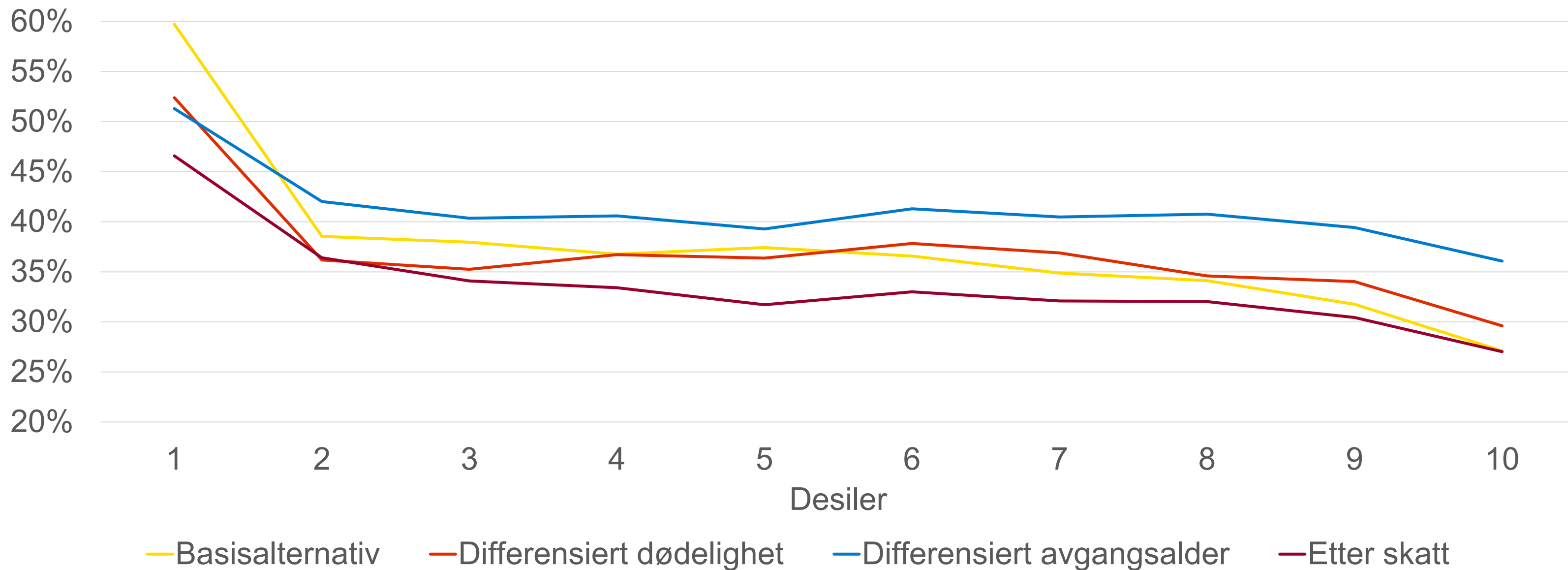
«Relativ uttelling»: Sum pensjonsinntekt i prosent av sum pensjongivende inntekt før fylte 62 år, etter nivå på sum pensjongivende inntekt

Menn

«Relativ uttelling»: Sum pensjonsinntekt i prosent av sum pensjongivende inntekt før fylte 62 år, etter nivå på sum pensjongivende inntekt

Menn

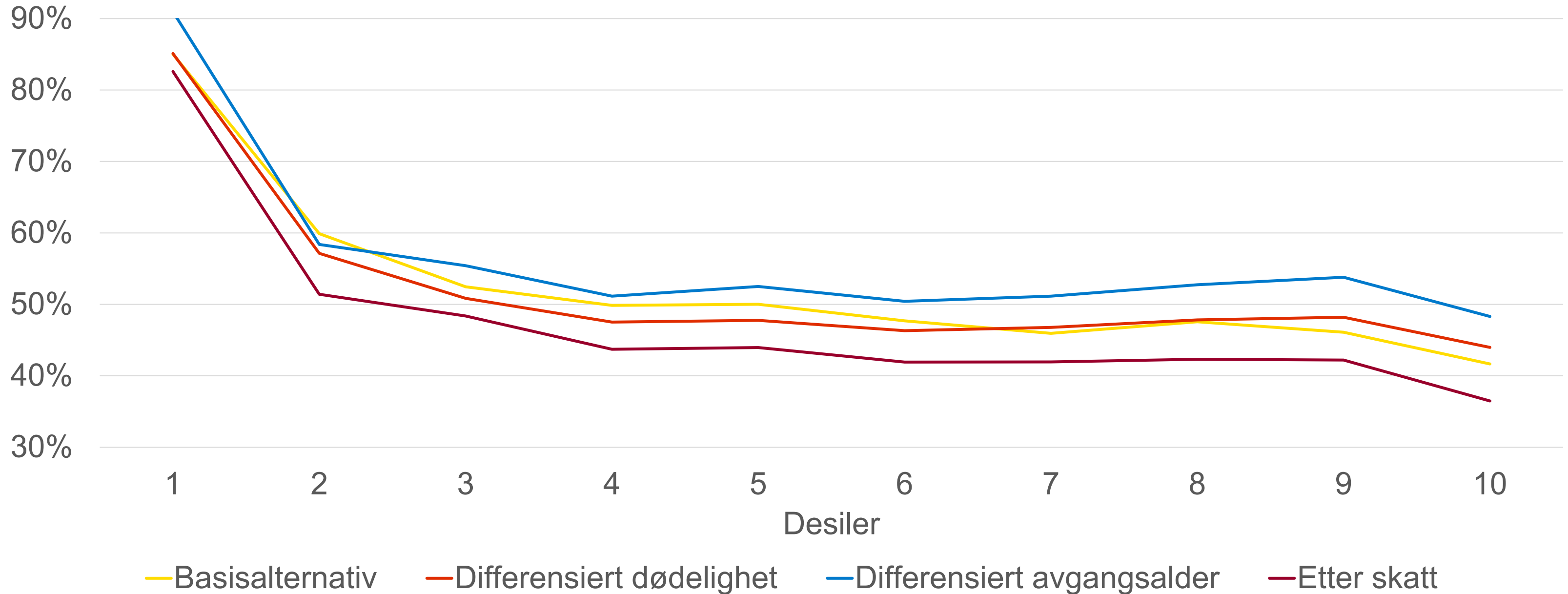

«Relativ uttelling» i pensjonssystemet: Sum pensjonsinntekt i prosent av sum pensjongivende inntekt før fylte 62 år, etter nivå på sum pensjongivende inntekt

OSLOMET

Kvinner

Samlemål på progressivitet

	Gini-koeffisient pensjon*	Konsentrasjons- koeffisient pensjon*	Kakwani indeks
Alle, Gini-koeffisient livslønn (<62 år)=0,248			
Basisalternativ	0,225	0,139	0,109
Differensiert dødelighet	0,270	0,165	0,083
Differensiert avgangsalder	0,293	0,182	0,066
Etter skatt	0,266	0,152	0,096
Menn, Gini-koeffisient livslønn (<62 år)=0,223			
Basisalternativ	0,254	0,143	0,080
Differensiert dødelighet	0,274	0,177	0,046
Differensiert avgangsalder	0,300	0,197	0,026
Etter skatt	0,276	0,168	0,055
Kvinner, Gini-koeffisient livslønn (<62 år)=0,226			
Basisalternativ	0,256	0,155	0,071
Differensiert dødelighet	0,265	0,175	0,051
Differensiert avgangsalder	0,283	0,183	0,043
Etter skatt	0,255	0,152	0,074

Samlemål på omfordeling

	Gini-koeffisient sum lønn og pensjon over livet	Reynolds- Smolensky indeks	Musgrave-Thin indeks
Alle, Gini-koeffisient livslønn (<62 år)=0,248			
Basisalternativ	0,226	0,022	1,029
Differensiert dødelighet	0,233	0,015	1,020
Differensiert avgangsalder	0,239	0,009	1,012
Etter skatt	0,230	0,018	1,024
Menn, Gini-koeffisient livslønn (<62 år)=0,223			
Basisalternativ	0,210	0,013	1,017
Differensiert dødelighet	0,217	0,006	1,008
Differensiert avgangsalder	0,225	-0,002	0,997
Etter skatt	0,216	0,007	1,009
Kvinner, Gini-koeffisient livslønn (<62 år)=0,226			
Basisalternativ	0,215	0,011	1,014
Differensiert dødelighet	0,219	0,007	1,009
Differensiert avgangsalder	0,224	0,002	1,003
Etter skatt	0,213	0,013	1,017

Konklusjoner

- Folkestrygdens alderspensjon er progressiv og omfordelende med hensyn til livsinntekt
- Men bare takket være det som skjer i halene av fordelingen
- Et sterkt progressivt skattesystem for pensjonister hjelper
- Adferdstilpasninger til levealdersjusteringen er regressive, men ikke sterke nok i 1963 kohorten til å annullere den generelle progressiviteten

Forbehold

- Inkluderer ikke omfordelingen knyttet til pensjonsopptjening for trygdemottakere
- De sosiale forskjellene levealder kan vise seg å bli sterkere enn modellert MOSART
- Sterkere adferdstilpasninger i yngre kohorter kan vise seg til slutt å gjøre systemet regressivt
- Regressive tjenestepensjonsordninger kan reversere bildet av omfordeling i «det samlede pensjonssystemet»

Mulige policy-svar

- Innføre subsidierte tidligpensjonsordninger for utvalgte grupper med kort forventet levealder?
- La delingstallet variere mellom inntekts- eller yrkesgrupper ut fra forskjeller i forventet levealder?
- Styrke den formelle progressiviteten til opptjeningsreglene i folketrygden!